

STEKENE-KERKSTRAAT

Rapportage archeologische
prospectie
17 & 18/03/2011

Liesbeth MESSIAEN

Project:

Stekene-Kerkstraat, archeologische prospectie

Opdrachtgever:

OCMW Stekene
Kerkstraat 14
9190 Stekene

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Liesbeth Messiaen, Carolien Van Hecke

2011/17

C 2011 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

ISSN 2033-8678

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Technische fiche	4
1. Inleiding	5
2. Aanleiding en doel van het onderzoek	5
3. Geografische en bodemkundige situering	5
4. Archeologische voorkennis	6
5. Tijds kader	7
6. Methodologie	7
7. Resultaten	8
7.1 Bodemkundig	8
7.2 Archeologisch	8
8. Conclusies en aanbevelingen	14
 Bijlage 1: Grondplan met alle sporen	
 Bijlage 2: Inventaris sleuven	
 Bijlage 3: Inventaris sporen	

Voorwoord

Tussen 17 en 18 maart 2011 vond een preventief archeologisch vooronderzoek, door middel van proefsleuven, plaats te Stekene. Op het 1ha groot terrein zal het OCMW Stekene 30 wooneenheden bouwen. Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Hierbij willen de auteurs de opdrachtgever OCMW Stekene bedanken, meer specifiek voorzitter Dirk Backaert en Elke Naessens. Ook Jessica Vandeveldde van het Agentschap Ruimte en Erfgoed (provincie Oost-Vlaanderen) willen we danken voor de administratieve begeleiding. Verder verdient landmeter Kris Bauwens van Abetec een woord van dank voor het meetwerk dat werd verricht. Stefaan Plaquet uit Stekene stond in voor de graafwerken. Ook danken we Jeroen Van Vaerenbergh van de Archeologische Dienst Waasland (ADW) voor de wetenschappelijke begeleiding.

Technische Fiche

Site: Stekene-Kerkstraat

Ligging: Stekene

Provincie Oost-Vlaanderen

Lambert72-coördinaten: X=127077.82 Y=211002.27

Kadaster: Afdeling 1, Sectie A, percelen 624B, 625C en 644A

Onderzoek: proefsleuvenonderzoek

Opdrachtgever: OCMW Stekene

Uitvoerder: Ghent Archaeological Team bvba

Vergunning: 2011/066

Vergunninghouder: Liesbeth Messiaen

Vergunning metaaldetectie : 2011/066 (2)

Vergunninghouder : Pieter Laloo

Projectarcheologen: Liesbeth Messiaen, Carolien Van Hecke

Wetenschappelijke begeleiding: Jeroen Van Vaerenbergh

Bewaarplaats archief: GATE, Dorpsstraat 73, 8450 Bredene

Grootte projectgebied: 1,95ha

Grootte onderzoeksgebied: 1ha

Termijn: 17 en 18 maart 2011

Resultaten: bronstijd grafcirkel, paalsporen

1. Inleiding

Op 17 en 18 maart 2011 werd te Stekene een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het totale onderzoeksgebied was ca. 1ha groot.

In dit verslag zullen in een aantal hoofdstukken het verloop en de resultaten van het onderzoek toegelicht worden. Vooreerst komen de aanleiding en het doel van dit onderzoek aan bod, gevolgd door een geografische en bodemkundige situering. Het project wordt geplaatst binnen de ruimere archeologische context, waarna het tijds kader van huidig onderzoek wordt geschetst. Een volgend hoofdstuk licht de gevolgde methodologie toe, waarna de resultaten van het onderzoek worden voorgesteld. Tot slot worden een conclusie en de daaraan gekoppelde aanbevelingen geformuleerd. In bijlage op CD-Rom bevinden zich de digitale opmetings- en bewerkte grondplannen, een selectie uit het digitaal archief en een aantal lijsten.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

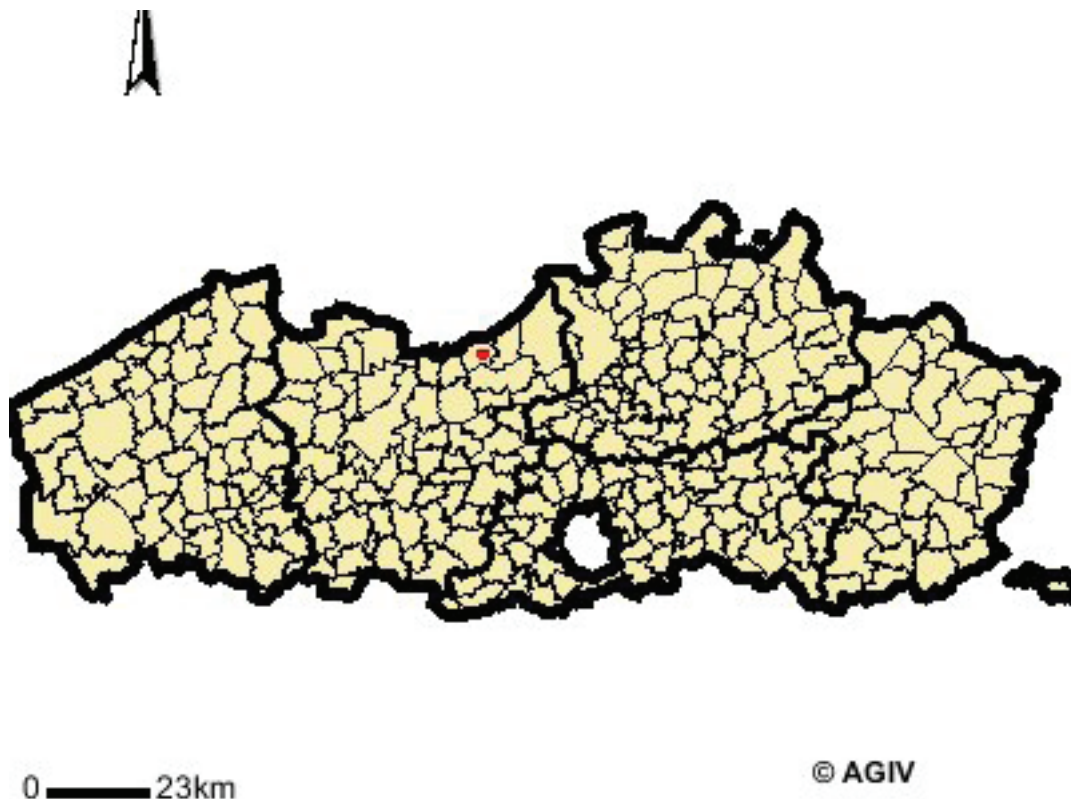
Het OCMW van Stekene plant de aanleg van 30 wooneenheden op de betrokken percelen. Gezien deze werken gepaard gaan met bodemversturende activiteiten werd door het Agentschap Ruimte en Erfgoed een archeologisch vooronderzoek uitgeschreven om het archeologisch potentieel van het gebied in te schatten. Voor de uitvoering van dit project werd GATE bvba aangesproken.

3. Geografische en bodemkundige situering

Het projectgebied ligt in het centrum van Stekene, en wordt in het zuidoosten begrensd door de Polenlaan, in het westen ligt de Kerkstraat. De bedreigde percelen hebben kadastrumnummers 624B, 625C en 644A, in afdeling 1, sectie A. Fysisch-geografisch behoort het terrein tot het zandgebied en staat het gekarteerd als Zdp of een matig natte zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (<http://geovlaanderen.agiv.be>).

Het terrein bevindt zich op een opduiking, met hoogtes die schommelen rond 9,5m TAW.

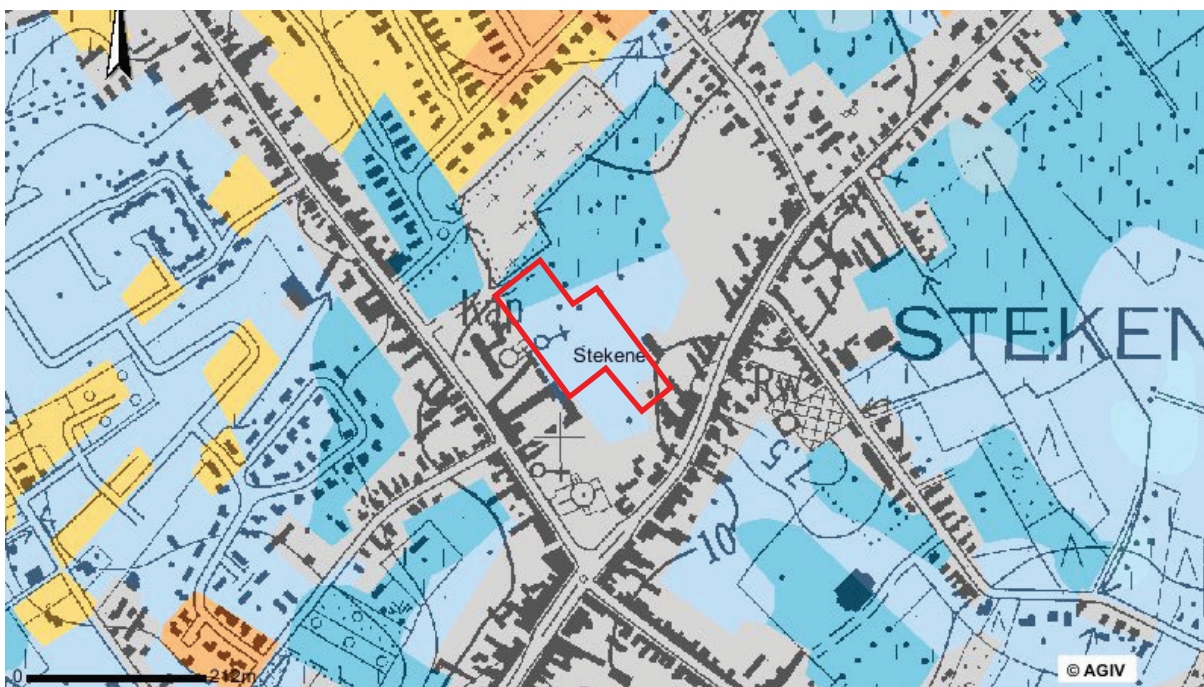
Figuur 1: Situering Stekene op kaart van Vlaanderen (www.agiv.be)

Figuur 2: Situering van projectgebied op orthofoto (www.agiv.be)

Figuur 3: Situering van projectgebied op bodemkaart (www.agiv.be)

4. Archeologische voorkennis

Op het terrein zelf zijn geen meldingen of vondsten gekend. Wel is duidelijk dat in de ruime omgeving veel archeologische vondsten gedaan werden (www.cai.be). Zo werd in het zuiden, in een tuin langs de Polenlaan, een urne met beenderresten en een bijpotje onderzocht (CAI 32682). Deze vondst moet in de late bronstijd tot vroege ijzertijd geplaatst worden. Eveneens werden bewoningssporen uit de late middeleeuwen tot moderne tijden vastgesteld, meer bepaald een houtbouwfase, een latere steenbouwconstructie, en een afval laag die aardewerk bevatte uit de 17de eeuw.

De vlakbij gelegen Heilige Kruiskerk werd ca. 1220 gebouwd, de aanwezigheid van vroegere cultusbouw is mogelijk (CAI 32681).

Vlakbij de site, langs de Dorpstraat te Stekene voert de ADW momenteel een opgraving uit, waar onder andere een grafcirkel met dubbele gracht uit de bronstijd, nederzettingssporen en een waterput worden onderzocht (persoonlijke mededeling Jeroen Van Vaerenbergh).

Prospecties in de omgeving leverden steentijdartefacten op (o.a. CAI 39659, 39661, 39663, 39666, 39668 en 39671). Daarnaast zijn door luchtfotografische prospectie drie grafheuvels gekend in de buurt (CAI 131).

5. Tijds kader

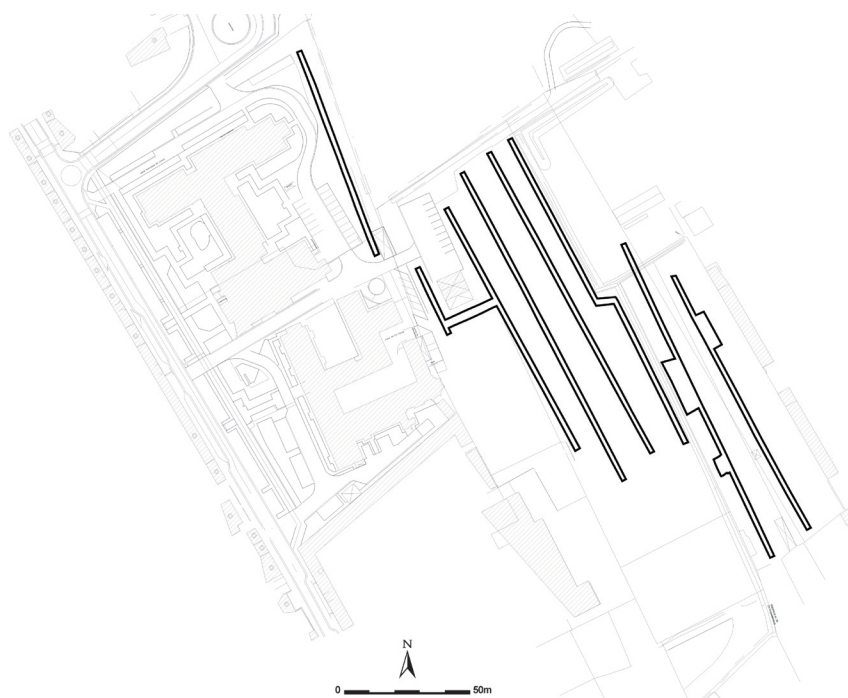
Het vooronderzoek vond plaats op 17 en 18 maart 2011 en werd uitgevoerd door Liesbeth Messiaen en Carolien Van Hecke. Aansluitend op het terreinwerk werd de rapportage uitgevoerd door Liesbeth Messiaen.

6. Methodologie

De totale oppervlakte van het te verkavelen terrein bedraagt ca. 1,95ha. Een deel van het terrein was ontoegankelijk voor onderzoek, onder andere ter hoogte van de gemeentelijke werkplaats van Stekene onder een serre en meerdere grote puinhopen, en ter hoogte van het OCMW zelf onder een schuur en nog in gebruik zijnde parkeerplaatsen. Daardoor kon 1ha effectief onderzocht worden. Niettemin kon een goed beeld gevormd worden van het archeologisch potentieel van dit terrein. Het proefsleuvenonderzoek gebeurde aan de hand van parallelle, continue sleuven met een tussenafstand van 10 à 15m as op as. In totaal werden tien sleuven aangelegd en werd 17% van het terrein geprospecteerd. Op drie plaatsen werd een klein kijkvenster aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de sporen. De aanwezigheid van de vele boomwortels zorgde ervoor dat het afgraven met de kraan moeizaam verliep. Ook het couperen van sporen was moeilijk, door de erg hoge grondwatertafel. Daarom werd er voor geopteerd om slechts een beperkt aantal sporen te couperen.

Alle sporen werden manueel opgeschaafd, gefotografeerd en op schaal 1/50 ingetekend. De contouren en de dieptes van de sleuven werden door een landmeter ingemeten, evenals de hoogtes van het maaiveld en het archeologisch niveau. De sporen werden doorlopend genummerd, de coupes gefotografeerd en ingetekend op schaal 1/20. In elke sleuf werden een aantal bodemkundige profielen gemaakt, met registratie door middel van een foto en ingetekend op de grondplannen.

Figuur 4: Alle sleuven en omgeving

7. Resultaten

7.1. Bodemkundig

De bodem van het terrein is een zandbodem. De diepte van afgraving varieerde van 50 tot 90cm. Plaatselijk was nog een deel van de podzol bewaard, zij het slechts in vlekken. Mogelijk is de bewaring op deze plaatsen te danken aan de aanwezigheid van windvallen waarin deze oorspronkelijke bodem bewaard bleef, of werd de bewaring mogelijk gemaakt door het lokale reliëf.

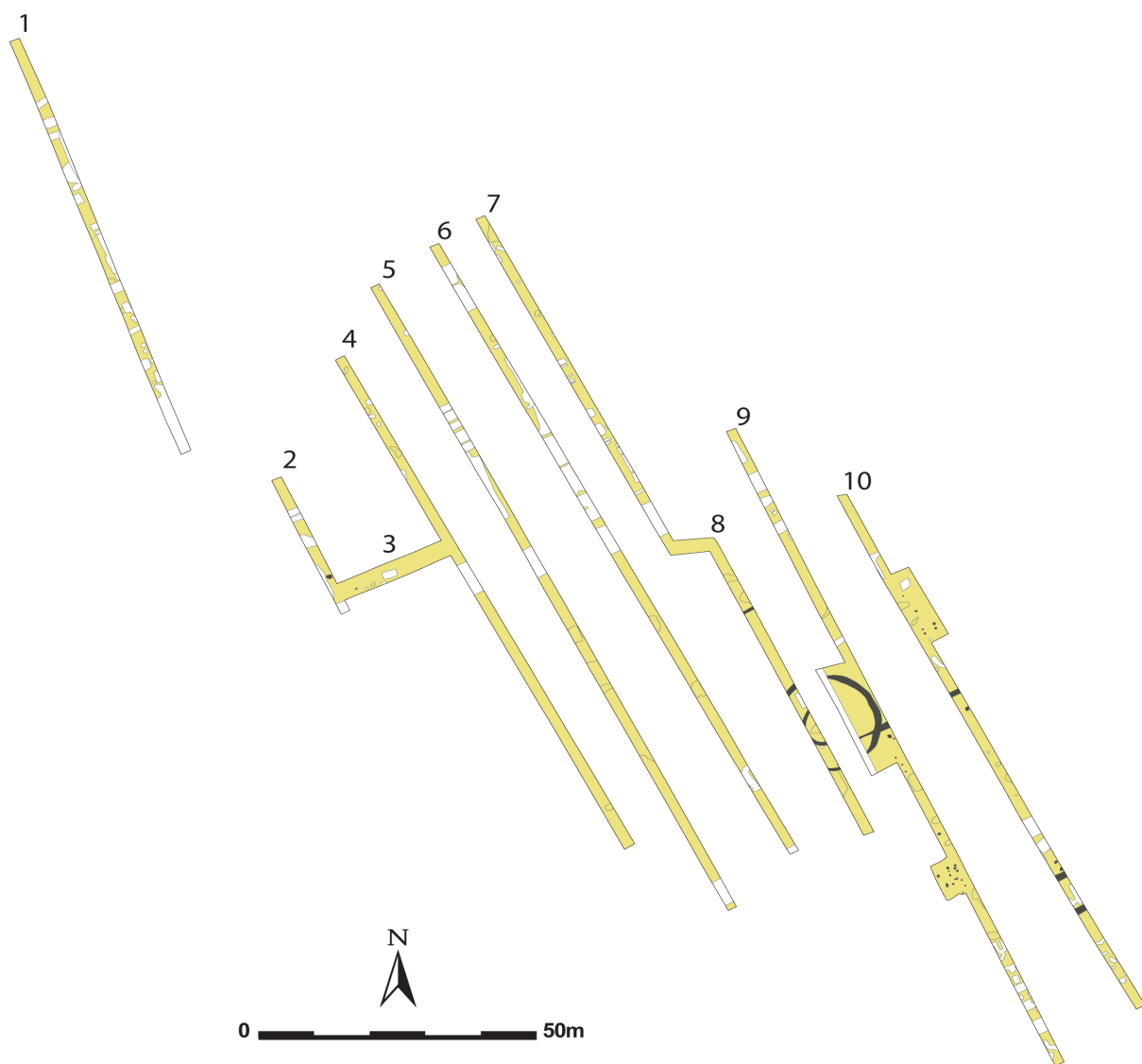
Figuur 5 & 6: Twee bodemprofielen, rechts is de podzol nog zichtbaar

7.2. Archeologisch

In totaal leverden de tien sleuven 43 archeologische sporen op. Daarnaast konden ook veel natuurlijke bodemfenomenen vastgesteld worden, zoals restanten van podzol en verstoring van de bodem door de wortels van de hier aanwezige bebossing voor het vooronderzoek. Ook werd een groot aantal recente verstoringen geconstateerd, in hoofdzaak in de noordelijke helft van het terrein, maar eveneens, zij het kleiner in omvang, in de zuidelijke helft. De sporen bevinden zich centraal en in het oosten en het zuiden van het onderzoeksgebied. Het noordelijk en oostelijk deel van het terrein lijkt verstoken van archeologische sporen.

*Figuur 7 & 8:
Verstoringen in
sleuven 5 & 6*

Figuur 9: Overzicht met alle sporen in donkergrijs, alle recente verstoringen in wit

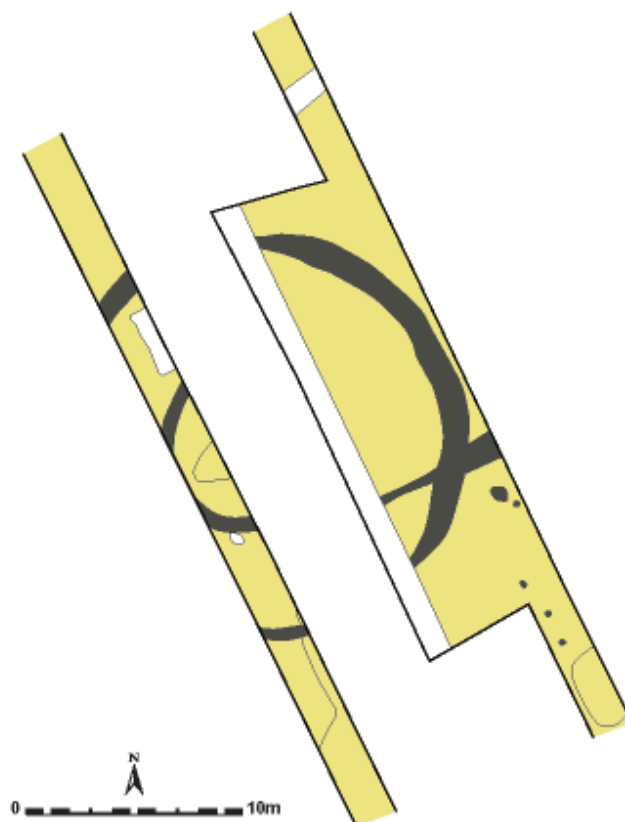
In het westen werden in sleuven 2 en 3 twee eerder geïsoleerde sporen aangesneden, een klein paalspoor (2) en een kuil (1). Beide hebben een bleke uitgeloopte vulling, spoor 1 was in coupe nog 12cm, spoor 2 nog 22cm diep. Een kijkvenster trekken was niet mogelijk, er was geen mogelijkheid tot uitbreiden in deze zone.

Figuur 10 & 11: Sporen 1 & 2

In sleuven 8 en 9 bevonden zich de resten van twee circulaire grachten (sporen 3, 4, 5, 6 en 42). De oostelijke helft van de buitenste cirkel werd door middel van een kijkvenster (25 x 7m) blootgelegd. De breedte van deze gracht varieert tussen 130 en 50cm breed, de vulling is donkergrijs. De diameter van deze cirkel bedraagt ca. 19m. Een tweede cirkel bevindt zich centraal binnen de eerste. Deze kleinere cirkel werd enkel in sleuf 8 aangesneden. Hij heeft een diameter van ongeveer 8m, eenzelfde vulling als de grotere, en een breedte van ca. 50cm. Beide cirkels worden verstoord door een beek (dorpwaterloop nummer 25). Er konden geen vondsten uit de vulling gerecupereerd worden. Deze twee cirkels zijn meer dan waarschijnlijk in verband te brengen met een grafheuvel, en zijn te interpreteren als de gracht rond zo'n heuvel. Meer dan 1000 dergelijke structuren zijn gekend in Oost- en West-Vlaanderen in de inventarissen van luchtfotografische gegevens van de Universiteit Gent, en dit vooral in het zandige deel van binnen-vlaanderen. De inplanting op zandige ruggen die duidelijk in het landschap aanwezig zijn is typerend. De datering van dergelijke structuren moet gezocht worden in de vroege tot midden bronstijd. In de ruime omgeving, vooral ten noordoosten en in een straal van ca. 5km rond de site, werden reeds een aantal exemplaren onderzocht, zoals op de site Stekene-Bormte, op een 500tal meter ten zuiden van het geprospecteerde terrein, waar het eveneens een dubbele cirkel betreft. Te Kemzeke-Burchtakker, zijn door luchtfotografische prospectie drie dergelijke structuren gekend, twee enkele en één met een dubbele gracht (CAI 131). Te Sint-Gillis-Waas-Reepstraat werd een grafheuvel met palenkrans aangesneden (CAI 32592), op de site Kemzeke-Verkeerswisselaar (CAI 32689) werd een dubbele en een enkele grafheuvel opgegraven, en te Sint-Gillis-Waas Houtvoort (CAI 32594) zijn er minimum vier dergelijke grafheuvels gekend. Het lijkt er op dat dergelijke structuren gegroepeerd in het landschap voorkomen.

Figuur 12: Detail sleuven 8 & 9

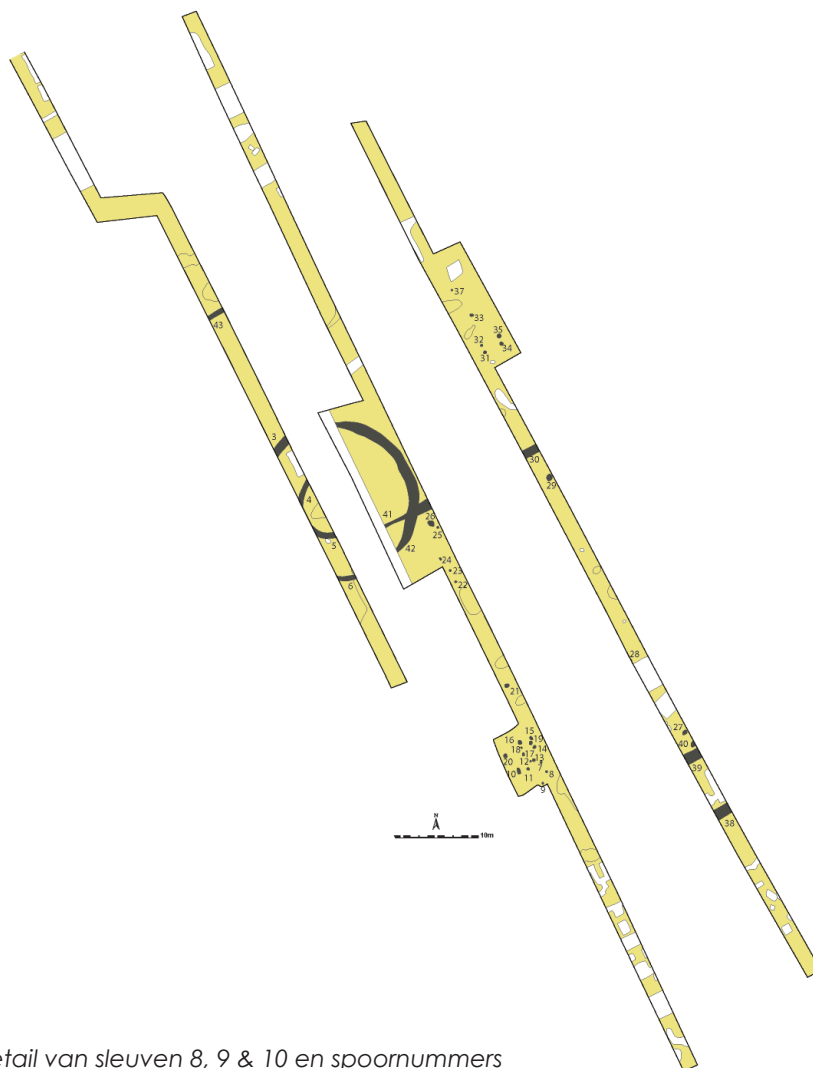
Figuur 13 en 14: Links zicht op cirkels in sleuf 8, rechts zicht op buitenste cirkel in sleuf 9

Daarnaast werden in dezelfde ruime zone ook paalsporen aangesneden. Vlakbij de circulaire structuren liggen in sleuf 9 vijf sporen (22 t.e.m. 26). Ze hebben allen een gelijkaardige donkere vulling. Coupes op twee sporen (22 en 23) tonen dat deze nog 8 en 18cm diep bewaard zijn. Een oostnoordoost-westzuidwest georiënteerde gracht (41) oversnijdt in sleuf 9 de grafcirkel en werd eveneens in sleuf 10 aangesneden (30). Dit spoor met donkere vulling is ca. 1m breed. Net ten noorden van deze gracht in sleuf 10 werden nog enkele paalsporen genoteerd (31 t.e.m. 37 en juist ten zuiden van de gracht spoor 30). Rond deze sporen werd, ondanks de weinige mogelijkheden tot uitbreiding, een klein kijkvenster aangelegd (15x 5m). Paalsporen 31, 32, 34 en 35 vertonen een opvallend symmetrische configuratie. Coupes op 31 en 32 tonen dat deze respectievelijk 10 en 20cm diep bewaard zijn. Al deze sporen bevatten een donkergrijze vulling.

Ook in de zuidelijke helft van het terrein kwamen sporen aan het licht, in sleuf 9 een concentratie paalsporen (7 t.e.m. 21) waarrond een klein kijkvenster werd aangelegd (7x6m), en ten oosten daarvan, in sleuf 10, nog eens drie paalsporen (28, 27 en 40) en twee grachten (38 en 39). De grachten vertonen een bleke uitgeloopte vulling, verlopen in een oostnoordoost-westzuidwest richting en zijn ca. 1,3m breed. De paalsporen hebben een donkergrijze vulling, coupes op sporen 7 en 19 tonen dat deze respectievelijk 10 en 20cm diep bewaard zijn.

In het noorden van sleuf 9 tenslotte loopt schijnbaar geïsoleerd een vierde gracht (43) met eveneens een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie en een donkere vulling. Deze kon niet in de andere sleuven herkend worden.

In geen enkele van de aangetroffen sporen en grachten werd aardewerk aangetroffen, waardoor het onmogelijk is om veronderstellingen te maken over de datering van deze sporen. Enkel de twee circulaire greppels kunnen op typologische basis aan de vroege tot midden bronstijd toegeschreven worden. Vermoedelijk zijn de andere sporen de resten van landelijke bewoning. In hoeverre deze gelijktijdig zijn met de grafcirkel is niet duidelijk, wel werd vastgesteld dat één van de oostnoordoost-westzuidwest georiënteerde grachten de grafcirkel oversnijdt, en dus jonger is.

Figuur 15: Detail van sleuven 8, 9 & 10 en spoornummers

Figuur 16: Kijkvenster in sleuf 10

Figuur 17: Coupe op spoor 31

Figuur 18: Kijkvenster in sleuf 9

Figuur 19 & 20: Coupes op sporen 23 & 7

8. Conclusies en aanbevelingen

Tijdens het archeologisch vooronderzoek langs de Kerkstraat te Stekene werden met zekerheid archeologische indicaties aangetroffen. Naast de dubbele gracht van een bronstijd grafcirkel werden ook meerdere sporen aangetroffen die een aanwijzing vormen voor bewoning van de site. In hoeverre de grafcirkel en de andere sporen gelijktijdig zijn, kan niet vastgesteld worden.

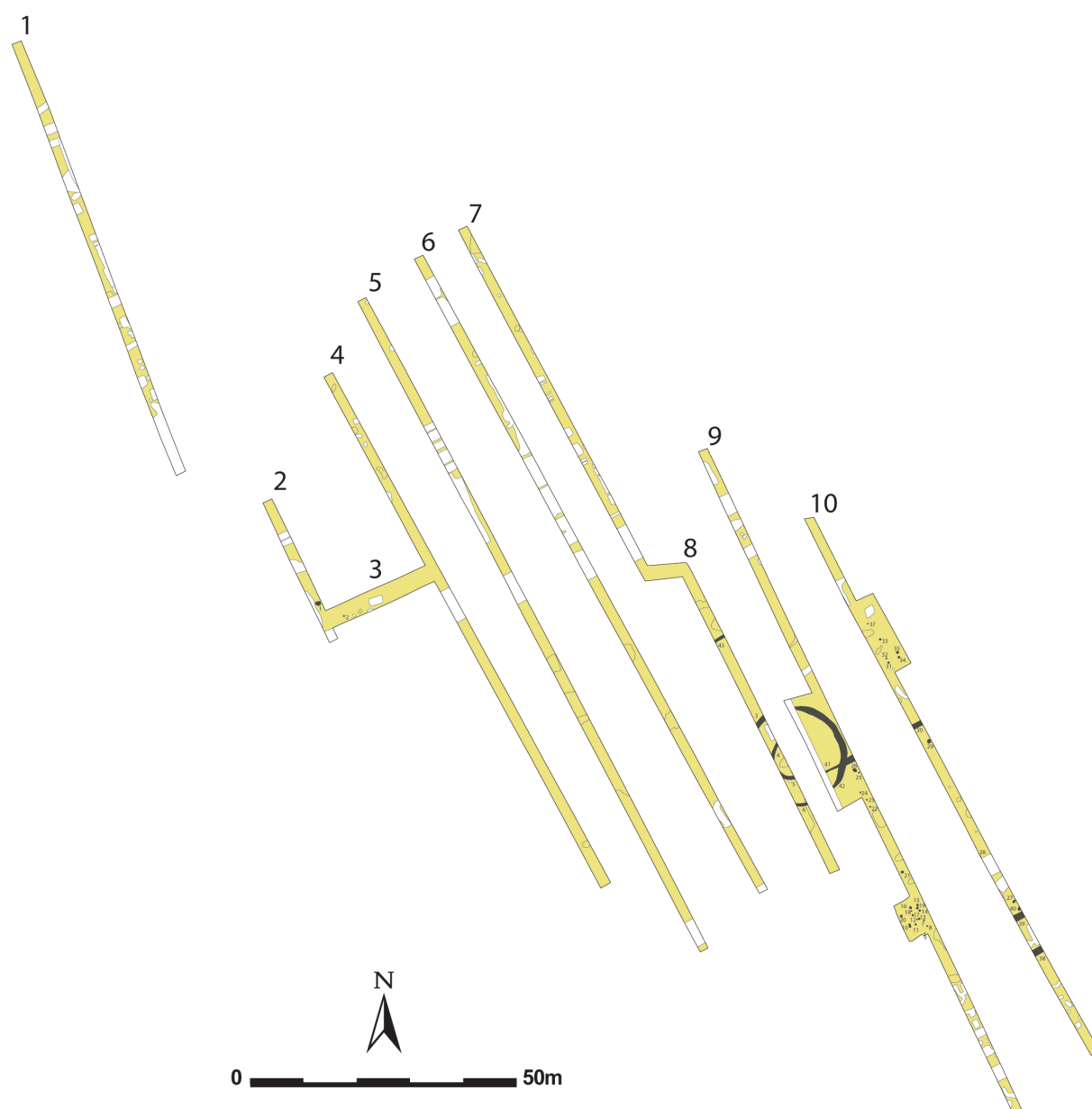
Een vervolgonderzoek lijkt sterk aan te bevelen. De aanwezigheid van de bronstijd grafcirkel is hierbij van groot belang. Hoewel een groot aantal van deze sporen gekend is door luchtfotografie, zijn de exemplaren die effectief verder werden onderzocht eerder beperkt. Interessant is de verhouding tot de andere grafcirkels in de ruime omgeving, aangezien deze sporen gegroepeerd in het landschap lijken te liggen. Maar ook de overige sporen verdienen verder onderzoek. Indien deze bewoningssporen gelijktijdig zijn met de cirkels, dan kan de relatie nederzetting - grafstructuur onderzocht worden. Indien niet contemporain, dan moet de aard en de datering van deze sporen achterhaald worden, en kan eveneens gekeken worden hoe de relatie met de grafcirkel was.

De resultaten van het vooronderzoek strekken tot een aanbeveling tot vlakdekkend archeologisch onderzoek van de zone rond de grafcirkel. Eveneens wordt aangeraden om de twee concentraties paalsporen en grachten mee te nemen in dit vlak.

Figuur 21: Alle sleuven en omgeving met voorstel zone verder onderzoek (0,45ha) in het groen

Bijlage 1: Grondplan met alle sporen

Bijlage 2: Inventaris sleuven

Sleufnummer	Datum	Lengte (m)	Kijkvenster	Sporen
1	17/03/2011	87	*	*
2	17/03/2011	29	*	Sp 1
3	17/03/2011	25	*	Sp 2
4	17/03/2011	109	*	*
5	17/03/2011	138	*	*
6	17/03/2011	136	*	*
7	17/03/2011	75	*	*
8	17/03/2011	64	*	Sp 3 t.e.m. 6 en 43
9	18/03/2011	137	ja	Sp 7 t.e.m. 26, 41 en 42
10	19/03/2011	114	ja	Sp 27 t.e.m. 40

Bijlage 3: Inventaris sporen

Spoornummer	Sleufnummer	Type spoor	Opmerkingen
1	2	kuil	
2	2	paalspoor	
3	8	gracht	grafcirkel
4	8	gracht	grafcirkel
5	8	gracht	grafcirkel
6	8	gracht	grafcirkel
7	9	paalspoor	
8	9	paalspoor	
9	9	paalspoor	
10	9	paalspoor	
11	9	paalspoor	
12	9	paalspoor	
13	9	paalspoor	
14	9	paalspoor	
15	9	paalspoor	
16	9	paalspoor	
17	9	paalspoor	
18	9	paalspoor	
19	9	paalspoor	
20	9	paalspoor	
21	9	paalspoor	
22	9	paalspoor	
23	9	paalspoor	
24	9	paalspoor	
25	9	paalspoor	
26	9	paalspoor	
27	10	paalspoor	
28	10	paalspoor	
29	10	paalspoor	
30	10	gracht	
31	10	paalspoor	
32	10	paalspoor	
33	10	paalspoor	
34	10	paalspoor	
35	10	paalspoor	
36	10	paalspoor	
37	10	paalspoor	
38	10	gracht	
39	10	gracht	
40	10	paalspoor	
41	9	gracht	
42	9	gracht	grafcirkel
43	8	gracht	